

IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2025-2028

Vanhusneuvosto 21.10.2024

Kunnanhallitus 11.11.2024

TIIVISTELMÄ

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on kuvata tiiviisti ikääntyneiden erityisestä tarpeesta johtuvat tavoitteet ja toimenpiteet, joiden avulla voimme Karstulassa tarjota ikääntyneille kuntalaisille mahdollisuudet arvokkaaseen ja toimintakykyiseen ikääntymiseen.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO.....	3
2.	IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN	3
	2.1 LAKI IKÄÄNTYVÄN VÄESTÖN TOIMINTAKYVYN TUKEMISESTA	3
	2.2 LAATUSUOSITUS AKTIIVISEN JA TOIMINTAKYKYISEN IKÄÄNTYMISEN JA KESTÄVIEN PALVELUJEN TURVAAMISEKSI 2024–2027	4
	2.3 KANSALLINEN IKÄOHJELMA VUOTEEN 2030 – TAVOITTEENA IKÄKYVYKÄS SUOMI	4
3.	IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINTI KARSTULASSA	4
	3.1 IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNIN ERITYISPIIRTEET	4
	3.2. NYKYTILAN KUVAUS	5
	3.2 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNIN TOTEUTUMISEKSI	7

1. JOHDANTO

Kunnan on edistettävä ja seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin (L 612/2021 § 6). Laki kääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (L 980/2012 § 5) edellyttää, että kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi osana hyvinvointisuunnitelmaa. Suunnitelmaan on sisällytettävä ikääntyneen väestön asumista koskevien tarpeiden ennakointi sekä niitä vastaavan asumisen kehittäminen. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi hyvinvointialueen sekä muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa (L 612/2021 § 6).

Karstulan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan tavoitteet, toimenpiteet sekä arviointi on kirjattu Hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2023–2027. Suunnitelma perustuu kuntastrategiaan, Keski-Suomen hyvinvointialueen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen suunnitelmaan sekä tunnistettuihin väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tarpeisiin. Ikääntyneen hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on vastata väestön ikääntymisestä johtuvaan ikärakenteen muutokseen sekä turvata ikääntyneille kuntalaisille mahdollisuus hyvään, arvokkaaseen ja toimintakykyiseen ikääntymiseen Karstulassa. Karstulassa työikäisten ja lasten määrä vähenee samalla kun ikääntyneen ja erityisesti vanhempien ikäluokien määrä kasvaa.

Ikääntyneiden hyvinvointi suunnitelman valmistelusta on vastannut kunnan vanhusneuvosto yhdessä hyvinvointityön johtoryhmän kanssa. Suunnitelma sisältää:

- 1) *arvioinnin ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilasta*
- 2) *tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi ja palveluiden kehittämiseksi*
- 3) *toimenpiteet, joilla kunta vastaa tavoitteiden toteutumisesta*
- 4) *toimijoiden väliset vastuut toimenpiteiden toteuttamisessa sekä toimenpiteet yhteistyön toteuttamiseksi eri toimijoiden kesken*
- 5) *arvioinnin palveluiden ja sosiaalipalveluiden laadusta ja riittävydestä*

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman laadinnasta on vastannut Vanhusneuvosto yhdessä hyvinvointikoordinaattorin kanssa. Suunnitelma on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmaa. Sen toteutumista arvioidaan vuosittain osana hyvinvointikertomusta. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma tulee päivittää kerran valtuustokaudessa.

2. IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

2.1 LAKI IKÄÄNTYVÄN VÄESTÖN TOIMINTAKYVYN TUKEMISESTA

Lain tarkoituksena on:

- tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista;

- parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen kunnassa
- parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeittensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää
- vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista

2.2 LAATUSUOSITUS AKTIIVISEN JA TOIMINTAKYKYISEN IKÄÄNTYMISEN JA KESTÄVIEN PALVELUJEN TURVAAMISEKSI 2024–2027

Sosiaali- ja terveysministeriö, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy ja Kuntaliitto ovat antaneet laatusuosituksen, jonka tavoitteena on tukea hyvinvointialueiden sekä kuntien varautumista väestön ikääntymiseen. Tavoitteena on aktiivinen ja toimintakykyinen ikääntyminen sekä laadukkaat ja kestävät palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille [Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi/laatusuositus-aktiivisen-ja-toimintakykyisen-ikaahtymisen-ja-kestavien-palvelujen-turvaamiseksi-2024-2027)

Laatusuosituksen keskeisenä sisältönä on:

- iäkkäiden aktiivisuuden, työurien ja toimintakyvyn edistäminen
- vapaaehtoistoimintaan osallistuminen
- teknologian hyödyntäminen hyvinvoinnin edistäjänä
- asuminen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyys
- palvelujen toteuttaminen kestävällä tavalla
- laatuindikaattorit ladun ja vaikuttavuuden seurannassa
- skenaariolaskelmat ennakoitun asiakasmäärän mukaan

2.3 KANSALLINEN IKÄOHJELMA VUOTEEN 2030 – TAVOITTEENA IKÄKYVYKÄS SUOMI

Kansallisen ikäohjelman 2030 keskeisinä vaikuttavuustavoitteina on suunnata ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä parantavia toimia iäkkäälle väestölle ja riskiryhmille, pidentää ikääntyvien työikäisten toimintakykyä ja työuria, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, lisätä ja mahdollistaa vapaaehtoistyötä, varmistaa iäkkäiden palvelujen yhdenvertaisuus, tehokkaampi koordinaatio ja taloudellinen kestävyys, lisätä asumisen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyyttä ja nostaa esille suomalaista ikätekniikan kehittämistä ja hyödyntämistä.

3. IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINTI KARSTULASSA

3.1 IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNIN ERITYISPIIRTEET

Ikääntyminen koskettaa laajasti myös kansanterveyttä. Haasteet, joita pitäisi ennaltaehkäistä, ovat mm. liikunnan vähäisyys, ikääntyneiden ravitsemusongelmat kuten yli- ja alipaino ja vajaaravitsemus, päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat ja yksinäisyys. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ovat yhdessä toteuttamassa niin kunnat kuin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjät kuin järjestötkin. Ikä sinällään ei tuo ihmiselle toimintakyvyn rajoitteita, mutta monet ikääntymisen myötä lisääntyvät sairaudet lisäävät niitä, erityisesti muistisairaudet

Kaikki ihmiset, myös ikääntyneet, haluavat kokea elämänsä merkitykselliseksi. He sitoutuvat asioihin ja tavoitteisiin, jotka ovat heille tärkeitä ja merkittäviä. Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus luovat hyvinvointia, avoimuutta ja turvallisuutta. Merkitykselliseksi elämänsä kokeva ihminen tuntee vastuuta myös toisista ja ympäristöstään ja hän arvostaa terveyttään ja huolehtii siitä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yksi tärkeimmistä edistettävistä asioista on ikääntyneiden osallistumisen lisääminen sekä oman hyvinvointinsa ja terveytensä ylläpitämiseen, että palveluidensa kehittämiseen. Nykyiset eläköityvät ikäluokat ovat tottuneita hoitamaan omia asioitaan itsenäisesti. Koska eläkeikäiset eivät ole samankaltainen joukko, heille myös merkitykset ja arvostukset voivat olla erilaisia. Tämän vuoksi tarvitaan monipuolisia vapaa-aikapalveluita sekä erilaisia tukitoimia ikääntyneiden toimintakyvyn ja arvokkaan ikääntymisen tueksi.

3.2. NYKYTILAN KUVAUS

Karstulassa ikääntyneen väestön osuus asukkaista kasvaa voimakkaasti. Vuonna 2023 väestöstä yli 65-vuotiaita oli 38,3 % (n. 1388). Vuoden 2022 tehdyn väestöennusteen mukaan yli 35-vuotiaiden osuus tulee vuonna 2030 olemaan jo 44,4 % koko kunnan väestöstä. Erityisesti ikääntyneiden määrä lisääntyy ns. vanhimmissa ikäluokissa. Karstulassa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden tila indikaattoritiedon valossa arvioituna on lähellä seutukunnan, maakunnan ja valtakunnan tasoa. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä sairaalahoitoa vaativia hoitajaksoja on Karstulassa vuoden 2023 tilastotiedon mukaan ollut enemmän kuin vertailualueilla. Pidemmän aika välin seurannassa kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät sairaalahoitoa vaatineet hoitajaksot ovat kääntyneet Karstulassa taas nousuun. Vuosivertailussa 2021 skaalattu Hyte-indikaattori eli muutosta mittaava tulos oli 47 kun vuonna 2023 tulos oli 73. Tilastotietoa ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden tilasta on esitelty tarkemmin taulukoissa 1 ja 2.

Taulukko 1. Väestöennuste ikäryhmittäin (Lähde: THL Sotkanet).

Indikaattori	2023	Ennuste 2025	Ennuste 2030	Ennuste 2040
0 - 14-vuotiaat, % väestöstäinfo	10,9	10,6	9,4	9,4
(lkm)	(395)	(371)	(303)	(261)
Muutos henkilöinä vs. 2023		- 24	- 92	-134
15 - 64-vuotiaat, % väestöstäinfo	50,8	49,2	46,2	43,6
(lkm)	(1842)	(1720)	(1482)	(1217)
Muutos henkilöinä vs. 2023		- 122	- 360	- 625
65 - 74-vuotiaat, % väestöstäinfo	19,8	19,1	19,6	16,5
(lkm)	(718)	(670)	(629)	(461)
Muutos henkilöinä vs.2023		- 48	- 89	- 257

75 - 84-vuotiaat, % väestöstäinfo (lkm)	13,2 (477)	15 (526)	17,6 (564)	18,5 (515)
Muutos henkilöinä vs. 2023		+ 49	+ 89	+ 38
85 vuotta täyttäneet, % väestöstäinfo (lkm)	5,3 (193)	6,1 (212)	7,3 (233)	12 (335)
Muutos henkilöinä vs. 2023		+ 19	+ 40	+ 142

Taulukko 2. Iäkkäiden hyvinvointiin liittyvää indikaattoritietoa vuodelta 2023 (Lähde: THL Sotkanet).

	Karstula	Viitasaari-Saarijärvi seutu	Keski-Suomi	Koko maa
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttä-neitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä	64,1	65,3	63,4	60,6
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttä-neitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2,7	2,8	2,5	2,4
Iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	7	7,4	6,8	6,4
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	448,8	358,7	348,3	332,3
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, sklaatattu HYTE-indikaattori	73			
Iäkkäiden hyvinvointiin liittyvää indikaattoritietoa vuodelta 2023 (Lähde: THL Sotkanet)	Karstula	Viitasaari-Saarijärvi seutu	Keski-Suomi	Koko maa
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	92,8	92	92,7	93
Kuolleisuus 65 vuotta täyttäneillä / 100 000 vastaavan ikäistä	4198	4486	4141	4137
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	5,8	5,7	4,3	4,1
RAI-arvioidut 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, (%) vastaavan ikäisestä väestöstä	14	14,9	16	19
Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	13	13,5	15,3	13,9
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vas-taavan ikäisestä väestöstä	2,1	2	2,3	1,7
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	2,9	2,5	2,3	2,2

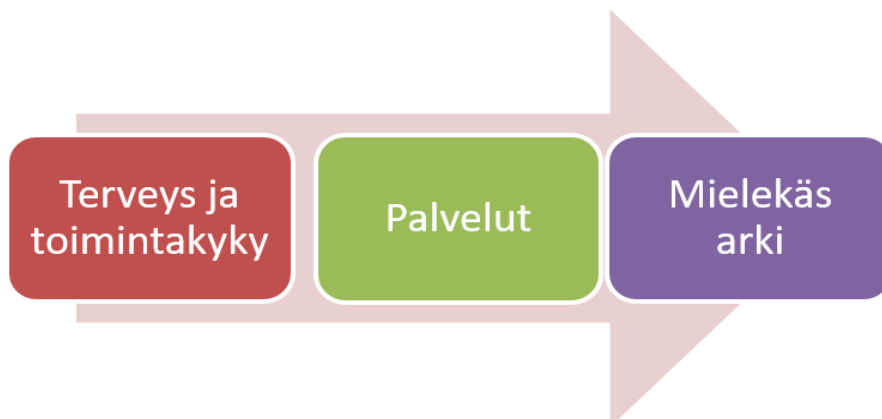
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä	40,9	44,8	45	45,3
---	------	------	----	------

3.2 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNIN TOTEUTUMISEKSI

Karstulassa ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteena on tukea ikääntyneiden kuntalaisten terveyttä ja toimintakykyä, turvata ikääntyneiden kannalta tärkeät ja riittävät palvelut sekä mahdollistaa ikääntyneille mielekäs arki. Näiden kolmen kärkiteeman avulla pyrimme mahdollistamaan hyvän ja arvokkaan ikääntymisen Karstulassa asuville ikääntyville. Ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä kunta tekee tiivistä yhteistyötä Keski-Suomen hyvinvointialueen (HVA), paikallisten järjestöjen ja yhdistysten sekä yritysten kanssa.

Kuva 1. Ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet vuosille 2024-2028.

Toimintakykyisyys omassa arjessa sekä toimintakyvyn muutosten ennakointi ja oikea-aikainen tuki		
Toimenpiteet	Seuranta/mittarit	Vastuutaho
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpito liikunta- ja harrasteryhmiä sekä kulttuuritoiminnan avulla.	Ikääntyneille suunnatut liikuntaryhmät ja kulttuuritapahtumat Liikuntaneuvonta Maksuttomat liikuntatilat yli 65-vuotiaille Järjestöavustukset	Kunta, Järjestöt
Sairauksien ennaltaehkäisy ja terveiden elintapojen tuki ohjauksen, neuvonnan ja tiedottamisen avulla.	Seniorin hyvinvointineuvolatoiminta ja ikääntyneiden terveystarkastukset RAI-itsearviointi tiedot	HVA, Kunta ja 3. sektori

	Hyvinvointi infot ja tiedotus Ravitsemusneuvonta	
Digitaitojen tukeminen ja digitaalisten palveluiden käyttämiseen rohkaisu.	Digitutor-toiminta Koulutus	Kunta, HVA ja 3.sek-tori
Kotona asumista tukeva elinympäristö ja palvelut		
Toimenpiteet	Seuranta/mittarit	Vastuutaho
Turvataan ikääntyneiden mahdollisuu- det lähiasiointiin ja hyödynnetään pal- veluiden turvaamisessa ja arvioinnissa yhteiskehittämistä.	Asiointipiste Asiointikyydit Kauppa-, apteekki- ja pankkipalvelut Kuntoutus- ja hyvinvointipalvelut Terveyspalvelut Yhteistyö HVA:n kanssa Vanhusneuvoston toiminta	Kunta, HVA, Kehittä- misyhtiö, Yrittäjät
Huomioidaan ikääntyneiden asumisen- tarpeet kaavoituksessa ja asuntotuotan- nossa.	Korjausneuvonta Korjausavustukset Uudisrakentaminen ja rakennushank- keet Kotona asuvien määrä	Kunta
Mahdollistetaan turvallinen, itsenäinen ja esteetön liikkuminen kodin ulkopuo- lella.	Liikenneväylien ylläpito Katuvalaistus Ulkoilupenkit ja puistoalueet Liikenneturvallisuuustyöryhmä Esteettömyyskartoitukset	Kunta, ELY, Vanhus- neuvosto, vammais- neuvosto
Mahdollisuus mielekkääseen ja turvalliseen arkeen.		
Toimenpiteet	Seuranta/mittarit	Vastuutaho
Osallisuuden vahvistaminen yhteis- työssä toteutettujen ikääntyneille suun- nattujen tapahtumien avulla.	Maksuttomat kokoontumistilat Järjestöavustukset	Kunta, vanhusneu- vosto, vammaisneu- vosto
Turvataan ikääntyneille mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin.	Vanhusneuvoston toiminta Ikävaikutusten arvioinnin hyödyntämi- nen kunnassa	Kunta
Kehitetään vapaaehtoistoiminnan tukea sekä vapaaehtoistyön yhteistoimintaa.	Vapaaehtoisten koulutus	Kunta, HVA, srk, järjes- töt

	Vapaaehtoisten tukeminen Vapaaehtoisten rekrytointi Kumppanuuspöytä	
Tuetaan ikääntyneitä huomioimaan ja ennakoimaan kodinturvallisuuteen liittyviä tekijöitä sekä turvataan riittävät tukipalvelut kotona asumisen mahdollistamiseksi.	Seniorin hyvinvointineuvola Tukipalvelut Kotihoito Kodinmuutostyöt Tiedottaminen Tapaturmat	HVA, kunta